

BOŻENA MARZEC

Wyższa Szkoła Biznesu w Dąbrowie Górniczej

KS. MICHAŁ BORDA

Instytut Teologiczny Księży Misjonarzy w Krakowie

Partnerska współpraca szkoły z rodzicami w wynikach ewaluacji zewnętrznej

The partnership cooperation of the school with the parents as a result of the external evaluation

The article is about the issues of parents' cooperation with the school. It is worth looking at this issue from the point of the external evaluation which was undertaken by the external supervision. It will make it possible to discover spaces of parental engagement in the school life, regulated by the legal acts, the real and efficient mutual partnership which is to decide about the educational success. The analysis of the partnership problem was based on the results of the external evaluation carried out in the Polish schools in the years of 2013–2015. The surveys carried out among the parents and the group interviews have been worked out in the form of charts and percentage statistics. The practical solutions and suggestion pointed out in the article may turn out to be helpful in the contemporary education and upbringing children.

Keywords: cooperation, participation, school life, parents, partnership

Współczesna edukacja wymaga współdziałania wszystkich tworzących ją podmiotów. Szczególnie ważną rolę odgrywa współpraca na płaszczyźnie rodzice – szkoła. Pracujący w szkole nauczyciele oraz rodzice czy prawni opiekunowie uczniów powinni stać się rzeczywistymi partnerami na rzecz rozwoju dzieci i młodzieży. Na ten fakt zwracają uwagę pedagodzy już od dawna. Postulat ten jest powtarzany przy różnych deklaracjach i wnioskach z analizy stanu i funkcjonowania systemu oświaty. Celem artykułu jest ukazanie relacji partnerskich pomiędzy szkołą i rodzicami w perspektywie nadzoru pedagogicznego kuratorium oświaty, by wyszukać obszary wymagające przepracowania dla dobra prawidłowego wychowania i wykształcenia młodego polskiego pokolenia.

Troskę w zaproponowanym temacie okazuje wielokrotnie papież Franciszek. W najnowszym oficjalnym dokumencie adhortacji apostołskiej *Amoris laetitia* pisze:

Szkoła nie zastępuje rodziców, lecz jest wobec nich komplementarna. Jest to zasada podstawowa. Wszyscy inni uczestnicy procesu wychowawczego działają poniekąd w imieniu rodziców, w oparciu o ich zgodę, a w pewnej mierze nawet na ich zlecenie. Tymczasem doszło do rozdziału między rodziną i społeczeństwem, między rodziną i szkołą, pakt wychowawczy jest dziś zerwany; tym samym przymierze wychowawcze społeczeństwa i rodziny znalazło się w stanie kryzysu¹.

Z punktu widzenia Ministerstwa Edukacji Narodowej, w 1999 r., Irena Dzierzgowska apelowała: „Rodzice muszą się poczuć prawdziwymi partnerami dyrektora i nauczycieli. Więc nie pytaj, co rodzice mogą dać szkole. Spytaj, co szkoła może zrobić dla rodziców, by pozyskać ich jako partnerów w edukacji szkolnej dziecka?”².

Podobną zachętę artykułował Jakub Kołodziejczyk:

Prowadzenie skutecznych działań edukacyjnych i wychowawczych wymaga współdziałania szkoły (nauczycieli) i rodziców. Ważną rolę mogą w tym względzie odegrać partnerskie relacje, których budowanie wymaga ze strony szkoły tworzenia możliwości do kontaktowania się (komunikowania się) rodziców z nauczycielami i osobami odpowiedzialnymi za kierowanie szkołą (lub placówką). Sytuacje te można wykorzystać do zbierania opinii o własnym (szkoły) działaniu, jak również do informowania rodziców o swoich intencjach i celach. Partnerstwo może również zakładać angażowanie rodziców do podejmowania decyzji dotyczących szkoły, począwszy od informowania o swoich zamierzeniach, przez konsultacje dotyczące ważnych problemów, po uczestnictwo rodziców w podejmowaniu decyzji dotyczących szkoły (między innymi w ramach określonych statutem kompetencji rodziców: rady szkoły, rady rodziców). Ważnym wymiarem partnerstwa jest przekazywanie rodzicom informacji o rozwoju ich dzieci oraz wspieranie „nieprofesjonalnych” wychowawców w ich działaniach. Wszystkie badania dowodzą, że o sukcesie edukacyjnym uczniów w dużym stopniu decyduje wsparcie otrzymywane w domu rodzinnym. Wymaganie to zachęca do uczynienia z rodziców partnerów w procesie kształcenia³.

Niezwykle cenna w tym kontekście jest uwaga Bogusława Śliwerskiego:

Kiedy chcemy krytycznie przyjrzeć się współpracy szkół z rodzicami czy opiekunami uczniów, to mit jest idealnym do tego celu kryterium odczytywania wytwarzanej w tych relacjach iluzji społecznej. Współpraca szkoły z rodzicami jest mitem, jeśli wpisuje się w grę pozorów, zmanipulowanych przez nadzór centralny (MEN), regio-

¹ Franciszek, *Posynodalna adhortacja apostołska „Amoris laetitia”. O miłości w rodzinie*, Kraków 2016.

² I. Dzierzgowska, *Rodzice w szkole: poradnik dla dyrektorów szkół, nauczycieli i rodziców*, Warszawa 1999, s. 27.

³ J. Kołodziejczyk, *Wymagania wobec szkół i obszary ewaluacji*, [w:] *Ewaluacja w nadzorze pedagogicznym. Konteksty*, red. G. Mazurkiewicz, Kraków 2010, s. 98–99.

nalny (kuratoria oświaty) i lokalny (dyrektorzy szkół) iluzji, wymysłów czy wyobrażeń. (...) Moja teza brzmi: uwiedzeni w bezrefleksyjnym nastawieniu do wzajemnych relacji ze szkołą rodzice, doskonale pamiętający jeszcze z własnego dzieciństwa, jak byli traktowani w szkole ich rodzice, zostają uwikłani w iluzoryczność współpracy z dyrekcją szkoły i nauczycielami, która wydaje się nadawać rzeczywisty ton ich obecności w szkole⁴.

W ustawę o systemie oświaty regulującą funkcjonowanie placówek edukacyjnych w Polsce prawodawca wpisał konieczność współdziałania różnych podmiotów tworzących społeczność szkolną w podejmowaniu decyzji dotyczących jej funkcjonowania⁵. Ustawodawca chce, by w tym celu we wszystkich szkołach została powołana rada rodziców. Warto więc przyjrzeć się założeniom prawnym jej funkcjonowania, by móc precyzyjnie określić rolę rodziców w organizacji systemowej edukacji ich dzieci.

Obowiązek wspomagania przez szkołę wychowawczej roli rodziny wpisany jest w art. 1 pkt 2 przywoływanej ustawy. Natomiast na podstawie art. 12 ust. 1 publiczne przedszkola, szkoły podstawowe i gimnazja organizują naukę religii na życzenie rodziców, publiczne szkoły ponadgimnazjalne na życzenie bądź rodziców, bądź samych uczniów; po osiągnięciu pełnoletności o pobieraniu nauki religii decydują uczniowie. Na podstawie art. 16 ust. 1 na wniosek rodziców naukę w szkole podstawowej może także rozpocząć dziecko, które przed dniem 1 września kończy 6 lat, jeżeli wykazuje psychofizyczną dojrzałość do podjęcia nauki szkolnej. Art. 18 ust. 1 mówi o obowiązkach rodziców dziecka podlegającego obowiązkowi szkolnemu, które polegają na dopełnieniu czynności związanych ze zgłoszeniem dziecka do szkoły, zapewnieniu regularnego uczęszczania dziecka na zajęcia szkolne, zapewnieniu dziecku warunków umożliwiających przygotowywanie się do zajęć oraz informowaniu, w terminie do dnia 30 września każdego roku, dyrektora szkoły podstawowej lub gimnazjum, w obwodzie których dziecko mieszka, o realizacji obowiązku szkolnego zgłoszeniu dziecka do szkoły⁶.

Warto również zwrócić uwagę na art. 36a ust. 6, z którego wynika, że w celu przeprowadzenia konkursu organ prowadzący szkołę lub placówkę powołuje komisję konkursową, w skład której wchodzi dwóch przedstawicieli rady rodziców wyłanianych spośród rad rodziców, uczniów wszystkich szkół lub placówek łączonych w zespół. Art. 39 ust. 4 omawianej ustawy stwierdza, że dyrektor szkoły lub placówki w wykonywaniu swoich zadań współpracuje z radą szkoły lub placówki, radą pedagogiczną, rodzicami i samorządem uczniowskim. Art. 53 natomiast w całości poświęcony jest już radom rodziców. Określa ich skład i zasady wyboru. Istotne jest, że rady rodziców reprezentują ogół rodziców uczniów, a w ich skład (w przypadku szkół) wchodzi po jednym przedstawicielu rad oddziałowych, wy-

⁴ B. Śliwerski, *Mity o współpracy szkoły z rodziną*, „Dyrektor Szkoły” 2014, nr 2, s. 10–11.

⁵ Por. Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2015 r., poz. 2156, z późn. zm.).

⁶ Por. tamże.

branych w tajnych wyborach przez zebranie rodziców uczniów danego oddziału na pierwszym zebraniu w każdym roku szkolnym. Przy czym jednego ucznia reprezentuje jeden rodzic. Rada rodziców uchwała regulamin swojej działalności, w którym określa wewnętrzną strukturę i tryb pracy rady oraz szczegółowy tryb przeprowadzania wyborów do rad (w przypadku zespołu szkół)⁷.

Kompetencje rady rodziców określa już art. 54: występowanie do różnych organów z wnioskami i opiniami we wszystkich sprawach szkoły, uchwalanie w porozumieniu z radą pedagogiczną, np. programu wychowawczego, programu profilaktyki, opiniowanie programu i harmonogramu poprawy efektywności kształcenia lub wychowania szkoły, opiniowanie projektu planu finansowego składanego przez dyrektora szkoły⁸.

Innym istotnym dokumentem określającym prawa i obowiązki rodziców wobec edukacji ich dzieci jest „Europejska Karta Praw i Obowiązków Rodziców”. Co znamienne w dokumencie tym rodzice mają dokładnie tyle samo praw, co i obowiązków⁹.

Wśród licznych praw rodziców warto wypunktować następujące: prawo do wpływania na politykę oświatową realizowaną w szkołach ich dzieci oraz przywilej pełnego dostępu do formalnego systemu edukacji dla swoich dzieci z uwzględnieniem ich potrzeb, możliwości i osiągnięć. Karta pozwala również rodzicom na wydawanie opinii i przeprowadzanie konsultacji z władzami odpowiedzialnymi za edukację na wszystkich poziomach ich struktur oraz żądania od odpowiedzialnych władz publicznych wysokiej jakości usługi edukacyjnej¹⁰.

„Europejska Karta Praw i Obowiązków Rodziców” nakłada na rodziców również określone obowiązki: poświęcania swojego czasu i uwagi dzieciom oraz szkołom tak, aby wzmocnić ich wysiłki skierowane na osiągnięcie określonych celów nauczania, poznania siebie nawzajem, współpracy ze sobą i doskonalenia swoich umiejętności „pierwszych nauczycieli” i partnerów w kontakcie: szkoła – dom; angażowania się jako partnerzy w nauczanie ich dzieci w szkole, osobistego włączania się w życie szkół dzieci i stanowienia istotnej części społeczności lokalnej¹¹.

Współpraca rodziców i szkoły w edukacji dzieci i młodzieży jest przedmiotem zainteresowania nie tylko prawodawcy czy badaczy omawianego zagadnienia. Partycypacja przedstawicielska rodziców we współczesnej szkole jest usankcjonowana prawem i w związku z tym podlega ewaluacji władz oświatowych. Skuteczne współdziałanie na płaszczyźnie szkoła – rodzice jest jednym z podstawowych warunków jej właściwego funkcjonowania. Podjęta w niniejszym artykule analiza

⁷ Por. tamże.

⁸ Por. tamże.

⁹ Por. *Europejska Karta Praw i Obowiązków Rodziców*, <http://www.rodzicwedukacji.pl/index.php/rodzice/e-k-p> [dostęp: 11.06.2016].

¹⁰ Por. tamże.

¹¹ Por. tamże.

wybranych zagadnień zebranych w toku ewaluacji zewnętrznej, przeprowadzonej w polskich szkołach w latach 2013–2015, ukaże specyficzną postawę rodziców wobec szkoły pojmowaną w kategoriach szeroko rozumianego partnerstwa.

Ewaluacja zewnętrzna, przeprowadzana w szkołach w zakresie wymagania o tytule: „Rodzice są partnerami szkoły”, została przeprowadzona w 569 publicznych, samodzielnych szkołach podstawowych, przy pomocy narzędzi obowiązujących w okresie od września 2013 r. do lipca 2015 r. Realizację badań ewaluacyjnych przeprowadzono na podstawie rozporządzenia MEN w sprawie nadzoru pedagogicznego. Precyzuje ono dwa poziomy wymagań w kontekście współpracy szkoły i rodziców.

Poziom pierwszy mówi o tym, że szkoła lub placówka pozyskuje i wykorzystuje opinie rodziców na temat swojej pracy. W szkole lub placówce współpracuje się z rodzicami na rzecz rozwoju ich dzieci. Rodzice współdecydują w sprawach szkoły lub placówki i uczestniczą w podejmowanych działaniach. Poziom drugi natomiast precyzuje, iż w szkole lub placówce są realizowane inicjatywy rodziców na rzecz rozwoju uczniów oraz szkoły lub placówki. Precyzyjne zbadanie, czy placówki spełniają wymaganie o partnerstwie rodziców wobec szkoły zostało oparte na analizie wypowiedzi rodziców zebranych podczas przeprowadzonych wywiadów oraz odpowiedzi, jakich udzielili, wypełniając ankiety.

Pierwsze z badanych zagadnień dotyczyło pozyskiwania i wykorzystywania przez szkoły opinii rodziców na temat swojej pracy. Rodzice do zaproponowanego w badaniu twierdzenia: „Wiem, w jaki sposób mogę się zaangażować w pracę szkoły” odnieśli się w sposób zobrazowany w poniższej tabeli.

Tabela 1. Wiedza rodziców na temat możliwości zaangażowania się w pracę szkoły

Lp.	Odpowiedź	TAK	NIE
1	realizacja klasowego programu wychowawczego	3706	1493
2	rozwiązywanie konfliktów	4803	396
3	praca nad systemem oceniania	2246	2953
4	wybór tematyki zajęć	2231	2968
5	organizacja zajęć pozalekcyjnych i wycieczek	4766	433
6	rodzice nie wyrażają swoich opinii	96	5103
7	inne, jakie?	1269	3930

N = 32 477 Źródło: http://www.seo2.npseo.pl/seo_stats_quality [dostęp: 11.06.2016]

Przeważająca liczba rodziców zdaje sobie sprawę, że może angażować się w rozwiązywanie konfliktów, realizację klasowego programu wychowawczego oraz organizację zajęć pozalekcyjnych i wycieczek. Natomiast nie wiedzą oni o możliwości współpracy przy ustalaniu systemu oceniania, wpływu na wybór tematyki zajęć oraz wyrażania swoich opinii.

W czasie wywiadu grupowego postawiono rodzicom następujące pytania: „Czy są takie działania, które zostały podjęte lub zmienione przez szkołę pod wpływem opinii rodziców? Czy mogą Państwo podać przykłady takich działań?”. W odpowiedziach rodzice wyakcentowali między innymi: wybór wycieczek, wyjazdów do kina i teatru, wydłużenie czasu pracy świetlicy szkolnej, sfinansowanie i założenie strony internetowej szkoły, czas organizacji zajęć szkolnych, zwiększoną liczbę „lekcji otwartych”, bezpieczne powroty dzieci do domu (zwłaszcza porą zimową), pogadanki nauczycieli skierowane do uczniów z inicjatywy rodziców oraz uroczystości z ich udziałem (np. Dzień Babci i Dziadka, Dzień Mamy i Taty), koncert na rzecz chorego dziecka, zwiększenie sumy wykorzystywanej na nagrody i upominki. Ważnym polem rodzicielskiej aktywności są również działania mające na celu unowocześnienie bazy szkoły. Na uwagę zasługuje doposażenie sali komputerowej oraz ufundowanie sprzętu multimedialnego w pracowni przyrodniczej¹².

Bardzo istotnym zagadnieniem w czasie przeprowadzonych ewaluacji była współpraca z rodzicami na rzecz rozwoju ich dzieci. Rodzicom w ankiecie postawiono następujące pytanie: „Czy zgadza się Pan(i) z poniższymi zdaniami, czy też nie? Pierwsze z tych zdań brzmiało: „Nauczyciele uczący różnych przedmiotów służą radą i wsparciem w sytuacjach trudnych dla mojego dziecka”. Uzyskane odpowiedzi przedstawia poniższa tabela:

Tabela 2. Wsparcie dziecka przez nauczycieli różnych przedmiotów w trudnych sytuacjach

Lp.	Odpowiedź	Liczba odpowiedzi	% wszystkich
1	zawsze, gdy jest taka potrzeba	24018	74,98
2	od czasu do czasu (zdarzało się, że pomimo potrzeby nie otrzymaliśmy wsparcia)	3717	11,60
3	Nigdy	878	2,74
4	nie ma takiej potrzeby	3130	9,77
5	brak odpowiedzi	290	0,91
Suma		32033	100,00

N = 32 033 Źródło: http://www.seo2.npseo.pl/seo_stats_quality [dostęp: 11.06.2016]

Warto zestawić zaprezentowane wyniki. Liczba odpowiedzi: „zawsze, gdy jest taka potrzeba” oraz „nie ma takiej potrzeby” – to łącznie ponad 84% respondentów. Niepokojący jest natomiast fakt, że ponad 13% odpowiedzi brzmiało: „nigdy” i „od czasu do czasu (zdarzało się, że pomimo potrzeby nie otrzymaliśmy wsparcia)”. Wydaje się, że warto przypomnieć o terapeutycznej roli i zadaniach współczesnego nauczyciela. Janusz Mastalski zwraca uwagę, że nauczyciel ma być „lekarzem pierwszego kontaktu”, to znaczy zarówno wychowawcą, jak i tera-

¹² Zob. http://www.seo2.npseo.pl/seo_stats_quality [dostęp: 11.06.2016].

peutą¹³. Należy podkreślić pewne cechy osobiste pracowników dydaktycznych szkoły, które podnoszą skuteczność oddziaływań wychowawczych. Należą do nich: świadomość siebie i swojego systemu wartości, przeżywanie i okazywanie uczuć, pełnienie funkcji modelowych dla wychowanka, poczucie odpowiedzialności, empatia wychowującego nauczyciela, ciepło i opiekuńczość wychowawcy, otwartość oraz szacunek do ucznia i konkretność w niesieniu pomocy¹⁴.

Ewaluatorzy zewnętrzni zapytali również ankietowanych rodziców o samą osobę wychowawcy klasy i jego rolę we wskazywaniu możliwości rozwoju dziecka. Na to pytanie przytłaczająca większość rodziców – 86,24% odpowiedziała twierdząco, natomiast 12,37% udzieliło odpowiedzi „nie”. Może to świadczyć o tym, że rodzice nie są dostatecznie zainteresowani wspieraniem rozwoju dzieci i brakuje im wiedzy na ten temat.

Nieodłącznym elementem ewaluacji zewnętrznej jest wywiad grupowy. W analizowanych wynikach badań wzięło udział 574 rodziców. Jedno z pierwszych pytań dotyczyło charakterystyki działań prowadzonych wspólnie przez rodziców z nauczycielami lub w uzgodnieniu z nimi. Rodzice zostali poproszeni, by uwzględnili przy odpowiedziach również działania wynikające z codziennych kontaktów. Uczestnicy wywiadu grupowego wskazywali na:

- rozmowy indywidualne w sprawach edukacji i wychowania dzieci, informowanie przez nauczycieli na bieżąco o pojawiających się problemach,
- współpracę w przygotowaniu imprez wewnątrzszkolnych i środowiskowych: mikołajki, przygotowanie balu dla klas VI, andrzejki, wigilie klasowe, bal karnawałowy, festyn szkolny, Dzień Kobiet, Dzień Seniora, ślubowanie uczniów;
- pomoc psychologiczno-pedagogiczną i opracowanie standardów zachowania, nauczyciele, pedagog wskazują na problemy i pomagają w kontakcie z poradnią psychologiczno-pedagogiczną, a rodzice podejmują współpracę z poradnią;
- dowożenie dzieci na zawody i konkursy, pomoc w przygotowywaniu uczniów do konkursów przedmiotowych – zaopatrzenie w stroje do występów artystycznych (szycie, zakup), przygotowywanie posiłków regeneracyjnych, poczęstunku dla gości, uzgadnianie propozycji dodatkowych zajęć;
- ponadto: zakup podręczników szkolnych, dekoracje klas, udział w zabawach sportowych na festynie, wykonywanie szopek bożonarodzeniowych z dziećmi (w uzgodnieniu z nauczycielami), zakup wyposażenia do sal lekcyjnych, pomoc w zbiorce makulatury, ustalanie programu wycieczek szkolnych¹⁵.

¹³ Por. J. Mastalski, *Szkolne interakcje zaburzające skuteczne wychowanie*, Kraków 2005, s. 183.

¹⁴ Por. M. Borda, *Inspiracje katechezy kerygmatycznej w „Ewangelii gaudium” i w literaturze przedmiotu*, „Sosnowieckie Studia Teologiczne”, t. XII, 2015, s. 22–23.

¹⁵ Zob. http://www.seo2.npseo.pl/seo_stats_quality [dostęp: 11.06.2016].

Podczas ewaluacji poproszono rodziców również o udzielenie odpowiedzi na pytanie: „Które z działań najbardziej wspierają rozwój Państwa dzieci?”. Wśród odpowiedzi pojawiły się: zajęcia sportowe, zajęcia dodatkowe, konkursy wewnątrzszkolne (recytatorski, pięknego czytania, piosenki o zdrowiu, najładniejszy zeszyt). Dużym uznaniem rodziców cieszą się również konkursy plastyczne: kartka wielkanocna, bożonarodzeniowa, las jesienią, palma wielkanocna oraz konkursy ortograficzne i fotograficzne. Wśród działań wspierających rozwój dzieci rodzice wymieniają: wycieczki, konkursy przedmiotowe oraz olimpiady. Ważna jest dla nich również współpraca w zakresie pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz doposażenie sal lekcyjnych, gdyż to, w ich ocenie, polepsza warunki nauki.

Szukając odpowiedzi na pytanie, w jakim stopniu szkoła lub placówka pozyскуje i wykorzystuje opinie rodziców na temat swojej pracy, należy poddać analizie realizację kolejnego wymagania: „Rodzice współdecydują w sprawach szkoły lub placówki i uczestniczą w podejmowanych działaniach”. Pierwsze ewaluacyjne pytanie miało charakter jednokrotnego wyboru. Rodziców zapytano: „Czy w tym lub poprzednim roku szkolnym współuczestniczyła/ł Pani/Pan w podejmowaniu decyzji dotyczących życia szkoły?”. Uzyskane w ankietach wyniki są bardzo interesujące. Wynika z nich, że 81,11% rodziców uczestniczy w podejmowaniu decyzji dotyczących życia szkoły, przeciwnego zdania jest 15,56%. Wskazuje to na dużą świadomość rodziców, którzy chętnie angażują się w życie społeczności szkolnej.

Na następne pytanie: „Czy rada rodziców przekazuje Pani/Panu informacje na temat decyzji podejmowanych z udziałem rodziców?” – 90,55% rodziców stwierdziło, że są informowani na bieżąco bądź sporadycznie. Niepokoi fakt, że wciąż 8,13% rodziców twierdzi, że nie otrzymuje takiej informacji. Godne podkreślenia jest natomiast, że aż 81,79% rodziców stwierdziło, że współdecyduje o ważnych sprawach szkolnych. Łącznie ponad 84% respondentów odpowiedziało, że nauczyciele służą ich dzieciom radą i wsparciem w trudnych sytuacjach. Rodzice stwierdzili również, że: „zawsze, gdy jest taka potrzeba” wychowawca udziela uczniom rady i wsparcia – 81,4% ankietowanych. Ewaluatorzy zewnętrzeni poprosili również rodziców o ustosunkowanie się do następującego twierdzenia: „Nauczyciele uczący moje dziecko rozmawiają ze mną na temat możliwości jego rozwoju”. Pozytywnych odpowiedzi udzieliło 86,24% rodziców, a negatywnych – 12,37%.

Warto w tym miejscu udzielić głosu rodzicom, którzy na temat współdecydowania w sprawach szkoły lub placówki i uczestnictwa w podejmowanych działaniach bardzo chętnie wypowiadali się w czasie wywiadu grupowego. Rodzicielskie wypowiedzi udało się połączyć w kilka grup tematycznych:

- a) Opiniowanie budżetu szkoły. Po przeczytaniu planu budżetowego rodzice wyrażają o nim pisemną opinię, która przekazywana jest do gminy. Współuczestniczą w tworzeniu programu wychowawczego i profilaktycznego. Nadzorują planowanie i realizację konkursów, systemu motywacji uczniów do nauki, fundowanie nagród dla uczniów, dekorowanie sal, or-

ganizowanie poczęstunku. Wspólnie z dyrektorem i nauczycielami opracowują kalendarz imprez szkolnych i środowiskowych.

- b) Oferta zajęć dodatkowych. Praca z dziećmi z orzeczeniami i opiniami PPP, ścisła współpraca rodziców i nauczycieli, uzgadnianie działań. Informacje od rodziców są uwzględniane i podkreślana jest waga dobrej komunikacji między nauczycielem a rodzicem. Wspomaganie organizacji wyjść, wycieczek, lekcji muzealnych. Sposób funkcjonowania świetlicy i stołówki szkolnej.
- c) Wpływanie na wybór podręcznika. Nauczyciele biorą pod uwagę sytuację materialną rodziców. Program z funduszy unijnych, wyrównywanie szans edukacyjnych, zwiększenie liczby zajęć dodatkowych z przedmiotów, wyjazdy na basen, lodowisko (kilka razy), wycieczki krajoznawcze. Codzienna obecność rodziców w szkole, udział w pracach gospodarskich (pomoc w koszeniu trawy, malowaniu ogrodzenia), organizacja festynu rodzinnego (poczęstunek, nagrody, program, występy razem z dziećmi)¹⁶.

Zaprezentowane wypowiedzi rodziców wskazują, że w większości przypadków angażują się oni w organizację imprez szkolnych oraz pozyskiwanie środków finansowych, wybór oferty zajęć dodatkowych i zwiększenie ich liczby, współorganizację funkcjonowania świetlicy i stołówki szkolnej oraz współtworzenie szkolnego programu wychowawczego oraz szkolnego programu profilaktyki. Znamienne jest to, iż w wypowiedziach tych pojawiają się informacje natury merytorycznej.

Zadaniem przeprowadzonej ewaluacji zewnętrznej było również zbadanie, w jaki stopniu szkoła realizuje inicjatywy rodziców. Udzielone odpowiedzi są bardzo rozbieżne. Szczegółową statystykę przedstawia poniższa tabela.

Tabela 3. Szkolna realizacja propozycji zgłoszonych przez rodziców

Lp.	Odpowiedź	Liczba odpowiedzi	% wszystkich
1	tak (proszę wymienić zrealizowane propozycje)	3212	36,54
2	Nie	2408	27,39
3	brak odpowiedzi	3171	36,07
Suma		8791	100,00

N = 8791 Źródło: http://www.seo2.npseo.pl/seo_stats_quality [dostęp: 11.06.2016]

Warto zwrócić uwagę, że zaledwie 36,54% rodziców potwierdza realizację wszystkich zgłoszonych propozycji. Niepokoi wysoki procent odpowiedzi negatywnych, co mogłoby wskazywać na lekceważenie rodzicielskich wizji dotyczących placówki edukacyjno-wychowawczej ich dzieci. Wśród zrealizowanych przez szkołę inicjatyw rodzice najczęściej wymieniali: zajęcia pozalekcyjne, organizację wycieczek, imprezy klasowe, zajęcia z informatyki oraz warsztaty logopedyczne.

¹⁶ Zob. tamże.

Polska ustawa o systemie oświaty, Europejska Karta Praw i Obowiązków Rodziców, jak również przytoczone poglądy badaczy i znawców omawianego zagadnienia świadczą o dużym znaczeniu oraz roli współpracy rodziców i szkoły w edukacji młodego pokolenia. W kontekście przedstawionych wyników ewaluacji zewnętrznej współpraca ta nie przedstawia się tak jednoznacznie. Analiza wyników ewaluacji pozwala nakreślić obszary do przepracowania i kierunki działań w celu poprawy sytuacji. Prawodawca jasno precyzuje, że rodzice mogą wpływać na politykę oświatową realizowaną w szkołach. W praktyce okazuje się jednak, że nie wszystkie możliwości, które daje system prawny, są w pełni wykorzystywane. Rodzice często chcieliby aktywniej uczestniczyć w pracach i życiu szkoły, jednak nie wiedzą, na czym faktycznie ma polegać ich zaangażowanie. Należy zatem zastanowić się, co zrobić, aby ta współpraca była obustronna, systematyczna i mogła przynieść oczekiwane skutki? Zaprezentowane wyniki badań wskazują, że niezbędnymi elementami są partnerskie relacje między nauczycielem a rodzicem oraz regularny przepływ informacji, który musi mieć charakter wielokierunkowy oraz dotyczyć przede wszystkim postępów uczniów w nauce oraz ich zachowania. Pozwoli to nauczycielom szerzej spojrzeć na uczniów i zweryfikować opinie, a rodzicom umożliwi bliższe poznanie środowiska szkolnego. Zaangażowanie rodziców może dotyczyć również pomocy przy organizowaniu wycieczek, imprez i uroczystości szkolnych oraz prowadzeniu zajęć pozalekcyjnych w dziedzinie, w której się specjalizują.

Trwałe zaangażowanie rodziców w działalność szkoły umożliwia kształtowanie społeczeństwa obywatelskiego z profesjonalnym zapleczem edukacyjnym i prowadzi do poprawy skuteczności nauczania oraz usprawnienia pracy szkoły. Wymaga jednak zmiany postawy i programu działania na rzecz rzeczywistego partnerstwa zarówno władz oświatowych, organizujących prace szkoły, jak i aktywności samych nauczycieli, którzy powinni kształtować proszkolne postawy rodziców. Edukowanie współczesnych rodziców dzieci i młodzieży jest wyzwaniem, z którym musi mierzyć się szkoła. Papież Franciszek podkreślił, że doszło do rozdziału między rodziną i społeczeństwem, między rodziną a szkołą, pakt wychowawczy jest dziś zerwany¹⁷. Tym samym przymierze wychowawcze społeczeństwa i rodziny znalazło się w stanie kryzysu. Partnerska współpraca szkoły z rodzicami może stać się jednym ze skutecznych sposobów trwałego wychodzenia z owego kryzysu.

Bibliografia

- Borda M., *Inspiracje katechezy kerygmatycznej w „Ewangelii gaudium” i w literaturze przedmiotu*, „Sosnowieckie Studia Teologiczne”, t. XII, 2015, s. 11–24.
Dzierzgowska I., *Rodzice w szkole: poradnik dla dyrektorów szkół, nauczycieli i rodziców*, Warszawa 1999.

¹⁷ Por. Franciszek, dz. cyt.

- Europejska Karta Praw i Obowiązków Rodziców*, <http://www.rodzicewedukacji.pl/index.php/rodzice/e-k-p> [dostęp: 11.06.2016].
- Franciszek, *Posynodalna adhortacja apostolska „Amoris laetitia”. O miłości w rodzinie*, Kraków 2016.
- Kołodziejczyk J., *Wymagania wobec szkół i obszary ewaluacji*, [w:] *Ewaluacja w nadzorze pedagogicznym. Konteksty*, red. G. Mazurkiewicz, Kraków 2010, s. 91–100.
- Mastalski J., *Szkolne interakcje zaburzające skuteczne wychowanie*, Kraków 2005.
- Platforma nadzoru pedagogicznego, http://www.seo2.npseo.pl/seo_stats_quality [dostęp: 11.06.2016].
- Śliwerski B., *Mity o współpracy szkoły z rodziną*, „Dyrektor Szkoły” 2014, nr 2, s. 10–12, 14.
- Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2015 r., poz. 2156, z późn. zm.).